

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 sierpnia 2013 roku

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w II Wydziale Karnym w składzie:

Przewodniczący:	SSA Wiesław Pędziwiatr (sprawozdawca)
Sędziowie:	SSA Tadeusz Kielbowicz SSA Stanisław Rączkowski
Protokolant:	Anna Dziurzyńska

przy udziale prokuratora Prokuratury Apelacyjnej Teresy Łozińskiej - Fatygi

po rozpoznaniu w dniu 7 sierpnia 2013 roku

sprawy z wniosku **B. Ż. (1)**

o odszkodowanie i zadośćuczynienie

z powodu apelacji wniesionej przez wnioskodawcę

od wyroku Sądu Okręgowego w Opolu

z dnia 23 stycznia 2013 r. sygn. akt III Ko 415/11

I. zmienia zaskarżony wyrok w pkt I jego części dyspozytywnej w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa na rzecz B. Ż. (1) tytułem zadośćuczynienia dalsze 8.000 (osiem tysięcy) złotych z ustawowymi odsetkami od 07 sierpnia 2013 roku ponad kwotę 22.000 złotych orzeczoną wyrokiem Sądu Okręgowego w Opolu z dnia 01 marca 2010 roku w sprawie III K 412/09;

II. w pozostałej części zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

III. koszty postępowania związane z postępowaniem odwoławczym zalicza na rachunek Skarbu Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Opolu procedował dwukrotnie w sprawie wniosku B. Ż. (1) w przedmiocie odszkodowania i zadośćuczynienia, związanych z wykonaniem wobec niego decyzji o internowaniu.

Wnioskodawca finalnie domagał się odszkodowania w wysokości 281.134, 24 złote oraz zadośćuczynienia w wysokości 50.000 złotych.

W wyroku z 1 marca 2010 roku Sąd Okręgowy w Opolu w sprawie III Ko 412/09, na podstawie art. 8 ust. 1 i 1a, i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z p.zm.), orzekł, że;

I. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz B. Ż. (1) kwotę 22.000 złotych tytułem zadośćuczynienia oraz kwotę 3.000 złotych tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od prawomocności orzeczenia;

II. w pozostałym zakresie wniosek oddala;

III. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz B. Ż. (1) koszty ustanowienia pełnomocnika w sprawie w kwocie 144 złotych;

IV. kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

Wyrokiem z dnia 9 sierpnia 2011 roku Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w toku procesu o wznowienie postępowania uchylił rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego w Opolu i przekazał w tym zakresie sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając tę sprawę po raz kolejny Sąd Okręgowy w Opolu w sprawie III Ko 415/11 w wyroku z dnia 23 stycznia 2013 roku, na podstawie art. 8 ust. 1 i 1a, art. 11 ust. 2 i art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 z p.zm.), orzekł, że:

1. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy B. Ż. (1) kwotę 12.177 (dwanaście tysięcy sto siedemdziesiąt siedem) złotych tytułem odszkodowania wraz z ustawowymi odsetkami od dary uprawomocnienia się wyroku, zaliczają na powyższą kwotę 3.000 (trzy tysiące) złotych;

2. w pozostałej części wniosek oddala;

3. kosztami postępowania obciąża Skarb Państwa.

W uzasadnieniu tego rozstrzygnięcia Sąd I instancji wskazał, że w odniesieniu do wnioskodawcy wykazano poniesienie przez niego szkody w wysokości 12.177 złotych, na które składały się:

1. koszty dojazdu i noclegów rodziny wnioskodawcy do miejsca jego internowania oraz,

2. koszty paczek żywnościowych przekazanych internowanemu,

3. utracona przez wnioskodawcę część wynagrodzenia.

Sąd zaliczył na poczet łącznej wysokości odszkodowania zasądzoną uprzednio kwotę 3.000 złotych.

Sąd Okręgowy w Opolu nie uwzględnił wniosku o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy dalszej kwoty zadośćuczynienia i wyjaśnił, że uprzednio zasądzone 22.000 złotych jest adekwatną kwotą do doznanej przez wnioskodawcę krzywdy wynikłej z decyzji o internowaniu. Uzasadniając to rozstrzygnięcie Sąd I instancji stwierdził, że w jego ocenie określona w wyroku z dnia 1 marca 2010 roku wysokość zasądzzonego zadośćuczynienia nie miała związku z ograniczeniami ustawowymi obowiązującymi w chwili wyrokowania w sprawie III Ko 412/09.

Oddalono natomiast roszczenia wnioskodawcy ponad kwotę zasądzzonego odszkodowania uznając, że wnioskodawca nie wykazał związku przyczynowego pomiędzy wykonaniem decyzji o internowaniu a faktem wydatków związanych z podróżami żony wnioskodawcy do W., koniecznością niekorzystnej sprzedaży samochodu, pozostawionego wyposażenia mieszkania oraz niewypłaconego wkładu mieszkaniowego, co nastąpiło z powodu emigracji wnioskodawcy wraz z rodziną po uchyleniu decyzji o internowaniu.

Z tych też przyczyn, wobec braku przesłanek do przyznania odszkodowania ponad kwotę określoną w wyroku wniosek w pozostałej części został oddalony.

Wyrok ten w oparciu o przepis art. 425 § 1 i 2 k.p.k., art. 444 k.p.k. oraz art. 445 § 1 k.p.k. k.p.k. został zaskarżony, w zakresie, w jakim nie uwzględnił w pełni roszczenia wnioskodawcy, co do kwoty odszkodowania i zadośćuczynienia, apelacją pełnomocnika wnioskodawcy, która na podstawie art. 427 § 2 k.p.k. i art. 438 pkt. 2 i 3 k.p.k., zarzuciła:

1. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający istotny wpływ na treść wydanego wyroku, a polegający na:

a) błędnym przyjęciu przez Sąd, iż wnioskodawca wraz z rodziną dobrowolnie zdecydowali o emigracji z kraju na zachód w sytuacji gdy z zebranego w sprawie materiału dowodowego wynika, iż rodzina wnioskodawcy została przez ówczesne władze zmuszona do opuszczenia kraju, a ponadto był to jeden z warunków zwolnienia B. Ż. (1) z internowania;

b) błędnym przyjęciu przez Sąd, iż pomiędzy emigracją wnioskodawcy i jego rodziny z kraju a wykonaniem wobec B. Ż. (1) decyzji o internowaniu nie zachodzi związek przyczynowy, w sytuacji gdy z zebranych w sprawie dowodów wynika, iż gdyby B. Ż. nie został internowany, to nie musiałby opuszczać kraju w zamian za odzyskanie wolności, której został pozbawiony na skutek internowania;

c) błędnym przyjęciu przez Sąd, iż między poniesioną przez wnioskodawcę stratą w postaci niewypłaconego wkładu mieszkaniowego a jego internacją nie zachodzi normalny związek przyczynowy, w sytuacji gdy z materiału dowodowego wynika, iż gdyby wnioskodawca nie został internowany, to nie musiałby zdawać lokalu mieszkalnego i wyjeżdżać z kraju, po to aby odzyskać wolność, a w związku z tym nie doszłoby do utraty przez niego rzeczoności wkładu;

d) błędnym przyjęciu przez Sąd, iż koszty poniesione przez żonę wnioskodawcy w związku z koniecznością dojazdów z G. do W. nie pozostają w związku przyczynowym z internacją B. Ż. (1), w sytuacji gdy z zebranych w sprawie dowodów wynika, iż T. Ż. (1) odbywała te podróże w celu dopełnienia formalności związanych z wyjazdem rodziny Ż. z kraju, które były niezbędne dla uzyskania przez wnioskodawcę zwolnienia z internowania;

e) błędnym przyjęciu przez Sąd, iż strata wnioskodawcy z tytułu zaniżonej ceny sprzedaży samochodu osobowego marki F. (...) oraz pozostawionego mienia stanowiącego wyposażenie mieszkania wnioskodawcy nie pozostają w związku przyczynowym z wykonaniem wobec niego decyzji o internowaniu, w sytuacji gdy zaistniały stan rzeczy w ogóle nie miałyby miejsca gdyby nie doszło do internowania B. Ż. (1) oraz gdyby nie musiał on przymusowo opuszczać kraju, która to okoliczność stanowiła warunek konieczny odzyskania przez niego wolności;

2. naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na treść wydanego orzeczenia, a to jest:

a) art. 7 kpk w zw. z art. 410 kpk poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę zebranego w sprawie materiału dowodowego, pozostającą w sprzeczności z zasadami prawidłowego rozumowania oraz wskazaniem wiedzy i doświadczenia życiowego, a polegającą na:

- pominięciu zeznań wnioskodawcy oraz świadków T. Ż. (1), T. K. (1) oraz Z. J. w zakresie, w jakim z zeznań w/w wynika, iż pomiędzy poniesioną przez wnioskodawcę stratą z tytułu utraty wkładu mieszkaniowego, pozostawionych ruchomości stanowiących wyposażenie przymusowo zdanego lokalu, zaniżonej ceny sprzedaży samochodu oraz poniesionymi kosztami z tytułu dojazdów T. Ż. do W., a internacją wnioskodawcy zachodzi obiektywny związek przyczynowy,

- dokonaniu wybiórczej oceny zeznań wnioskodawcy oraz świadków T. Ż. (1), T. K. (1) i Z. J. polegającej na pominięciu tych zeznań w części, w której wskazywały na istniejący związek przyczynowy między internacją a wszystkimi poniesionymi przez wnioskodawcę stratami materialnymi w związku z wykonaniem decyzji o internowaniu;

- pominięciu zeznań w/w świadków w tym zakresie, w jakim wskazali oni na negatywny wpływ internowania oraz okoliczności mu towarzyszących na wnioskodawcę, a uzasadniający dalszą kompensację doznanej przez niego krzywdy;

b) art. 193 § 1 kpk poprzez oddalenie wniosku w przedmiocie dopuszczenia i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego na okoliczność aktualnej wartości niewypłaconego wnioskodawcy wkładu, wartości samochodu marki f. (...) oraz pozostawionych przez wnioskodawcę ruchomości stanowiących wyposażenie przymusowo zdanego lokalu mieszkalnego, w sytuacji gdy w/w straty wnioskodawcy pozostają w związku przyczynowym z jego internacją i jako takie powinny zostać skompensowane przez Skarb Państwa;

c) art. 424 § 1 kpk poprzez uchylenie się od wskazania w pisemnych motywach wydanego orzeczenia, jakie okoliczności legły u podstaw przyjęcia przez Sąd I instancji, iż kwota 22.000,00 zł stanowi adekwatną kompensatę doznanej przez wnioskodawcę krzywdy wynikającej z wykonania wobec niego decyzji o internowaniu.

Podnosząc powyższe zarzuty pełnomocnik wnioskodawcy wniosła o:

1. zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uwzględnienie żądania wnioskodawcy B. Ż. (1) i zasądzenie na jego rzecz od Skarbu Państwa ponad zasądzone dotychczas odszkodowanie, nadto kwoty 268.957, 24 zł. wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty oraz kwoty 50.000,00 zł. tytułem zadośćuczynienia za doznaną przez wnioskodawcę krzywdę, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

ewentualnie

2. uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

I.

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy nie zasługuje na uwzględnienie w zakresie, który dotyczy odszkodawczego żądania B. Ż. (1).

W przekonaniu Sądu odwoławczego, Sąd I instancji nie popełnił błędu i w sposób trafny rozstrzygnął o roszczeniu odszkodowawczym wnioskodawcy.

Pierwszy z zarzutów czynionych zaskarżonemu wyrokowi odnosi się do błędu w ustaleniach faktycznych i niecelnym przyjęciu braku związku przyczynowego między internowaniem wnioskodawcy a emigracją wnioskodawcy i jego rodziny za granicę. Wszystkie wymienione w pkt. I w poz. od a) do e) zarzuty szczegółowe związane są z chybnym uznaniem o braku związku przyczynowego między wyjazdem wnioskodawcy a jego internowaniem.

Podobny charakter mają szczegółowe zarzuty naruszenia procedury wpływającej w sposób istotny na treść wyroku w zakresie odnoszącym się do roszczenia odszkodawczego. Apelująca wymienia je w pkt. 2 a) tiret pierwszy i drugi.

Oceniając zaskarżony wyrok oraz procedowanie prowadzące do jego wydania Sąd Apelacyjny nie dopatrzył się uchybień w wywodach Sądu Okręgowego, ale także naruszeń przepisów postępowania w tej części, która odnosi się do orzeczenia odszkodawczego.

Przeprowadził on postępowanie dowodowe w sposób pełny, ujawniając w toku rozprawy wszystkie **istotne** (podkreślenie SA) dla rozstrzygnięcia dowody w postaci dokumentów przedstawionych przez wnioskodawcę oraz zgromadzonych w wyniku podjętych czynności przez tenże Sąd, a także zapoznał się z obszernymi zeznaniami wnioskodawcy i świadków mających wiedzę o faktach dla wydania orzeczenia zasadniczych. Przesłuchania te odbyły

się z wykorzystaniem pytań sformułowanych przez pełnomocnika wnioskodawcy oraz Prokuratora Okręgowego w Opolu.

Ocena tych dowodów jest wyczerpująca, jasna i wewnętrznie spójna, nie zawiera błędów logicznych i jest także zgodna ze wskazaniami wiedzy oraz przede wszystkim zbieżna z doświadczeniem życiowym. Nie jest zatem dowolna, jak podnosi apelująca, lecz jest oceną, do której uprawniony jest właśnie Sąd I instancji.

Wbrew twierdzeniom apelacji Sąd I instancji nie pominął zeznań świadków wymienionych w skardze oraz wypowiedzi samego wnioskodawcy dokonując ustaleń w zakresie, jaki wiąże się z internowaniem B. Ż. (1). Sąd I instancji dał temu wyraz w części ustalającej stan faktyczny, bo całość tych wypowiedzi potraktował jako podstawę tych ustaleń ale i w motywacyjnej części swych rozważań odniósł się do nich, skoro stwierdził jednoznacznie, że zeznania te są spójne, zborne i rzeczowe oraz logiczne i dlatego przypisano im walor wiarygodności, tym bardziej, że korespondują z dokumentami zgromadzonymi w sprawie.

To natomiast, że Sąd meriti uznał, iż brak jest związku przyczynowego między emigracją wnioskodawcy a jego internowaniem nie ma żadnego związku z oceną zeznań przesłuchanych w sprawie osób. Ta okoliczność to przecież ocena prawna należąca do Sądu nie zaś wynikająca z zeznań przesłuchanych świadków, bo to nie oni są uprawnieni do takich ocen, ale właśnie Sąd. Świadkowie mówią o faktach, a te przecież są w sprawie bezsporne. Nawet jeśli, według nich, emigracja wnioskodawcy była wynikiem jego internowania, to przecież w zakresie ustaleń wyrządzonej szkody (której nota bene Sąd I instancji nie kwestionuje) i przyczyn jej wyrządzenia (związku przyczynowego) ocenę taką wydaje Sąd orzekający dokonując odpowiedniej wykładni przepisów dotyczących tej kwestii, a przekonania osób pokrzywdzonych czy świadków w tym zakresie są znaczeniowo irrelewantne.

Zasadnicze dla rozstrzyganej sprawy kwestie zostały jednoznacznie ocenione przez Sąd I instancji. Uznał on brak bezpośredniego związku przyczynowego między emigracją wnioskodawcy i jego rodziny a wykonaniem decyzji o internowaniu wnioskodawcy. Tę ocenę kwestionuje apelująca podnosząc w pkt. 3 uzasadnienia apelacji, że Sąd Okręgowy popada w sprzeczność w swych wywodach bo najpierw ustala, że „(...)warunkiem uzyskania zwolnienia wnioskodawcy z internowania było wymeldowanie z G., przekazanie mieszkania Spółdzielni Mieszkaniowej, okazanie biletów na przejazd do Niemiec” aby mimo tych ustaleń przyjąć ostatecznie, że brak jest związku przyczynowego między wyrządzoną szkodą a internowaniem wnioskodawcy.

Sąd Apelacyjny nie podziela tej oceny wyrażonej przez apelującą. Sprzeczność motywacyjnej części orzeczenia wskazywana w skardze jest tylko pozorna. Wszak Sąd I instancji nie neguje faktu poniesienia strat przez wnioskodawcę związanych z jego nagłym i przeprowadzonym na skutek szykan ówczesnych władz wyjazdem emigracyjnym za granicę. Stwierdza wręcz, że „Szkody o ile były wynikiem bezprawnego działania mogą być wykazane i roszczenia z nimi związane dochodzone na drodze sądowej przeciwko Skarbowi Państwa” (k.513, s. 11 uzasadnienia). Sąd Okręgowy nie wykluczył zatem możliwości dochodzenia roszczeń wnioskodawcy związanych z koniecznością jego emigracji w okolicznościach jakie ustalił lecz nie na podstawie ustawy lutowej. Taki pogląd nie jest odosobniony i znajduje wsparcie choćby w tezie Sądu Apelacyjnego w Lublinie, który stwierdził Przepis art. 8 ust. 1 ustawy z 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego jest tylko jedną z podstaw odpowiedzialności Skarbu Państwa i nie wyklucza wystąpienia z roszczeniami w oparciu o przepisy prawa cywilnego w postępowaniu cywilnym. (wyrok Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 29 marca 2012 roku, II AKa 21/12 LEX nr 1210834).

Natomiast nie doszukał się bezpośredniego związku przyczynowego między wydaniem i wykonaniem decyzji o internowaniu a emigracją wnioskodawcy. Wnioskodawca w swych wypowiedziach na temat tego, co go dotknęło podnosi, że nie tylko on był zmuszony do emigrowania, jako osoba internowana, ale tylko on, z tego co sam wie, był tym któremu nie pozostawiono czasu na załatwienie formalności związanych z koniecznością zakończenia życiowych spraw w kraju przed jego opuszczeniem. Zdaniem Sądu Apelacyjnego w tym składzie, okoliczność w jakim momencie doszło do podjęcia decyzji o emigracji przez osoby do tego nakłanianie nie ma znaczenia, istotnym jest że działacze polityczni nie godzący się na funkcjonowanie w ustroju i warunkach jakie on wymuszał, jako formę protestu przeciwko

tym okolicznościom, podejmowali decyzji o wyjeździe z kraju. Decyzja taka podejmowana była także przez osoby internowane, ale wszak wielu opozycyjnych działaczy nie godząc się z warunkami narzuconymi przez ówczesny reżim pozostawało w kraju i prowadziło swą działalność dalej. Zajmujący się podobną kwestią Sąd Apelacyjny w Katowicach w sprawie II AKa 422/10 (wyrok z dnia 30 grudnia 2010 roku, publikowany w KZS 2011/5/120) wyraził pogląd, akceptowany przez Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, że szkody związane z wyjazdem za granicę osoby internowanej i jego rodziny nie mają bezpośredniego związku przyczynowego z wydaniem i wykonaniem decyzji o internowaniu i jako takie nie mogą być zrekompensowane w trybie przewidzianym ustawą z dnia 23 lutego 1991 roku. Podobny brak związku przyczynowego między internowaniem występuje choćby w sytuacji zwolnienia z pracy czy przeniesienia na stanowisko gorzej wynagradzane. Poza odpowiedzialnością odszkodowawczą Skarbu Państwa w tym trybie pozostają natomiast inne przejawy represji za działalność związaną z walką o niepodległy byt Państwa Polskiego, takie jak zwolnienie z pracy, czy zmuszenie przez pracodawcę do przejścia na gorzej płatne stanowisko. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2013 roku, IV KK 292/12 LEX nr 1277775).

Przyczyną internowania wnioskodawcy była działalność, jaką prowadził przed wprowadzeniem stanu wojennego i jego postawa sprzeciwu przeciwko obowiązującemu wówczas ustrojowi oraz postępowaniu ówczesnych władz wobec osób wyrażających odmienne poglądy polityczne sprzeczne z oficjalną linią partii i władz państwowych. Formą zapobiegania takim działaniom wnioskodawcy było internowanie go, zaś dalszą formą represji związanych z jego postawą było doprowadzenie do wyjazdu z kraju. Wnioskodawca nie dlatego został nakłoniony do wyjazdu, że był internowany, ale dlatego, że stanowił, głosząc swoje poglądy i aktywnie uczestnicząc w ruchu sprzeciwu wobec władz, zagrożenie dla tych władz, które w ten sposób pozbyły się go z kraju. Pierwszą formą represji wobec wnioskodawcy było jego internowanie zaś następną niezależną od pierwszej stanowiącą uzupełnienie różnych działań ówczesnych władz, doprowadzenie do emigracji. Miał zatem rację Sąd Okręgowy w Opolu uznając brak bezpośredniego związku przyczynowego między samym internowaniem a doprowadzeniem do emigracji wnioskodawcy i jego rodziny.

W tej sytuacji jest naturalnym, że prezentujący taki pogląd Sąd Okręgowy nie dopatrując się bezpośredniego związku przyczynowego między szkodą, jaką wyliczył wnioskodawca a decyzją o internowaniu zobowiązany był oddalić roszczenia, jakie według wnioskodawcy należy zaspokoić, bo spowodowane zostały jego internowaniem.

Konsekwencją wypracowanego poglądu o braku związku przyczynowego między internowaniem wnioskodawcy a szkodami związanymi z jego emigracyjnym wyjazdem było zaniechanie działań dowodowych zmierzających do wyliczenia wartości niewypłaconego wnioskodawcy wkładu mieszkaniowego przez Spółdzielnię Mieszkaniową, wartości samochodu oraz pozostawionych przez wnioskodawcę i jego rodzinę ruchomości. Sąd I instancji wskazał, że okoliczności te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy (k.493) i jest to w tej sytuacji ocena akceptowana przez Sąd odwoławczy. Uwzględnienie wniosku pełnomocnika nie tylko przeciągnęłoby ponad miarę czas trwania procesu i spotęgowało jego koszty, ale w efekcie, wobec ustalenia braku podstaw do zasądzenia rekompensaty za to mienie i tak, spowodowałoby oddalenie roszczenia w tym zakresie. Nie popełnił zatem błędu Sąd Okręgowy, a zarzut wyrażony w pkt. 2. b) okazał się nietrafny.

W tej sytuacji naturalnym staje się też stwierdzenie, że chybione są zarzuty sformułowane na podstawie twierdzenia o wystąpieniu bezpośredniego związku między wyrządzoną wnioskodawcy i jego rodzinie szkodą a internowaniem B. Ż. (1), które apelująca zawarła w pkt. 1. a) do e). Odnieść należy się jedynie dodatkowo do zarzutu oznaczonego jako pkt. 1. a). Apelująca twierdzi, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, iż rodzina wnioskodawcy i on sam dobrowolnie zdecydowali się na wyjazd z kraju w okresie, gdy B. Ż. (3) był internowany. Apelująca nie wskazała, na jakiej podstawie opiera ten zarzut i z czego wynika postawiona w nim teza. Analiza uzasadnienia części ustalającej orzeczenia oraz jego części motywacyjnej w żadnym razie nie potwierdza zasadności twierdzenia apelacji. Sąd Okręgowy wszak ustalił, że wnioskodawca i jego żona podjęli działania zmierzające do uchylecia decyzji o internowaniu oraz że zdecydowali o emigracji z kraju na Zachód. (k.508, s. 6 uzasadnienia). Wyjściem poza treść tego zapisu jest stwierdzenie apelacji, że Sąd I Instancji ustalił, iż działanie wnioskodawcy i jego żony było wynikiem ich własnego niczym niewymuszonego wyboru. Jeśli uwzględni się dalsze ustalenia Sądu meriti to jest oczywistym, że to sytuacja polityczna i pozycja wnioskodawcy w tym układzie zmusiły go oraz jego rodzinę do wyjazdu z kraju. Sąd Okręgowy daje temu wyraz

stwierdzając to wprost, w kolejnym akapicie na s. 6 swego uzasadnienia. Nie jest więc tak, że Sąd Okręgowy poczynił ustalenie, które jako błędne zarzuciła apelująca.

Sąd Apelacyjny nie miał żadnych wątpliwości, że także i ten zarzut jest chybiony.

II.

Nie zaakceptowano natomiast rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu wnioskodawcy za krzywdę wyrządzoną mu w związku z internowaniem.

Nie jest możliwe uznanie trafności rozstrzygnięcia w tym zakresie, bo argumentacja przytoczona na uzasadnienie tego orzeczenia jest nie tylko nad wyraz uboga, co czyni trafnym zarzuty apelacji, opisany w pkt. 2. a) tiret trzeci, ale przede wszystkim w pkt. 2. c), lecz nadto pozostaje również w oczywistej sprzeczności z dokumentami jakie zgromadzono w tej sprawie. Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że zasądzona wyrokiem z dnia 2 marca 2010 roku w sprawie III Ko 412/09 Sądu Okręgowego w Opolu kwota jest adekwatna do doznanej przez wnioskodawcę krzywdy, lecz przede wszystkim, że jej wymiar ustalony tym orzeczeniem nie był limitowany ograniczeniem ustawowym, o jakim mówił obowiązujący wówczas przepis art. 8 ust. 1 ustawy lutowej. Tymczasem przecież rozstrzygnięcie, jakie zapadło w sprawie III Ko 412/09 zostało uchylone w całości orzeczeniem Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu, który wznowił postępowanie w zakresie zarówno odszkodowania jak i **zadośćuczynienia**. Ta kwestia była znana Sądowi I instancji skoro przywołał w uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia stwierdzenie Sądu Apelacyjnego, że „(...)rozmiar poniesionej szkody i **krzywdy** (podkreślenie Sądu Apelacyjnego) ustalony został na kwotę przekraczającą 25.000 złotych.” Gdyby w istocie orzeczenie, które zostało wzruszone na skutek wniosku o wznowienie postępowania w zakresie rozstrzygnięcia o zadośćuczynieniu było trafne, nic nie stało na przeszkodzie, aby Sąd Apelacyjny ograniczył uchylenie tego orzeczenia do tej jego części, która dotyczyła zasądzonego odszkodowania. Stało się jednak inaczej i orzeczenie to zostało uchylone w całości, a zatem także w części, która dotyczyła kompensowania wyrządzonej wnioskodawcy krzywdy, co wyraźnie zostało stwierdzone w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego. Tym samym procedujący ponownie w tej sprawie Sąd I instancji był zobowiązany do zastosowania się do poglądu wyrażonego w tym orzeczeniu i jego części motywacyjnej. Nie uczynił jednak tego, co prowadzi do stwierdzenia, że doszło do obrazy art. 545 § 1 k.p.k. i art. 442 k.p.k., która miała wpływ na treść wyroku. Stwierdzenie takie jest tym bardziej uprawnione, że swego stanowiska, oddalającego dalsze roszczenia o zadośćuczynienie, Sąd Okręgowy nie uzasadnił w sposób przekonujący. Treść tej części uzasadnienia poza ogólnymi sformułowaniami (odwołującymi się do poglądu zawartego w orzeczeniu Sądu Apelacyjnego w Lublinie) w żaden sposób nie odnoszącymi się do konkretnej sytuacji wnioskodawcy jest tak uboga – nie zawiera przy tym, żadnej własnej argumentacji tego Sądu – że nie sposób uznać, iż odpowiada normie art. 424 § 1 k.p.k.

Choć apelująca w pkt 2. c) oraz w motywacyjnej części apelacji kwestionuje wysokość zadośćuczynienia za okres pozbawienia wolności wnioskodawcy w czasie jego internowania, to nie podnosi żadnych argumentów na poparcie tezy, że zasądzona w postępowaniu III Ko 412/09 kwota jest nieodpowiednią (za niską) rekompensatą za doznaną przez B. Ż. (1) krzywdę. Mimo tego Sąd Apelacyjny zobowiązany jest do zbadania w tej sytuacji, w ustalonym wszak stanie faktycznym – niekwestionowanym przez żadną ze stron – jaka kwota w sposób właściwy zrekompensuje krzywdę wyrządzoną wnioskodawcy wskutek jego internowania. Rozstrzygając o tym roszczeniu należy pamiętać o okolicznościach, które trzeba uwzględnić, aby spełnione zostały przesłanki właściwego określenia wysokości rekompensaty.

Określając wysokość zadośćuczynienia, bierze się pod uwagę czas trwania izolacji internowanego, ale także stopień dolegliwości, z jakim wiązało się stosowanie tego środka, a więc przykrości i przeżycia natury moralnej z tego wynikające (uczucie przykrości, utrata kontaktu z bliskimi) konieczność poddania się rygorom związanym z pozbawieniem wolności, warunki, w których internowanie przebiegało. Zarazem należy ważyć kwotę zadośćuczynienia i brać pod uwagę obecne warunki społeczno – ekonomiczne (co słusznie podkreślił, odwołując się do orzeczenia Sądu Apelacyjnego w Lublinie, w swym uzasadnieniu Sąd Okręgowy). Poza wskazaniem, na co zwrócono uwagę już wyżej, ogólnych okoliczności dotyczących oceny należytej wysokości zadośćuczynienia Sąd I instancji nie

przeprowadził jednak rozważań na gruncie własnych ustaleń. Odwołując się do orzeczenia Sądu Okręgowego w Opolu w sprawie III K 412/09 i uznając, że wysokość ustalonego tym wyrokiem zadośćuczynienia jest odpowiednią rekompensatą, podzielił oceny wyrażone w tym wyroku i jego uzasadnieniu skoro nie poczynił własnych rozważań w tym zakresie. Pomiął zatem uwarunkowania, które mają znaczenie w ocenie dolegliwości wyrządzonej krzywdy wynikające z materiału dowodowego, który sam przeprowadził, a co nie było udziałem Sądu Okręgowego w sprawie III K 412/09. Wszak Sądowi temu nie były znane okoliczności wynikające z zeznań przesłuchanych w tej sprawie T. Ż. (1), T. K. (2), Z. J., bo nie byli oni w poprzednim postępowaniu przesłuchiwanymi. A wynika z nich, choćby z zeznań T. Ż. (1), że choć udzielano widzeń internowanemu z rodziną to pierwsze widzenia odbywały się w obecności funkcjonariuszy SB, co niewątpliwie potęgowało uczucie upokorzenia i krzywdy. Należy pamiętać także o zeznaniach T. K. (2), który znał relacje o warunkach w jakich przebywał internowany o tym, że przebywał on w budynku gdzie było bardzo zimno, powybijane były szyby w oknach, nie udostępniano mu kąpeli, było bardzo złe jedzenie, a on sam pozbawiony był ciepłej odzieży przez długi czas, bo korespondencja, a w niej prośba o ciepłą odzież ciągnęła się tygodniami (k.369). Równie wiele mówią o warunkach w jakich przebywał internowany zeznania Z. J. opisujące wygląd wnioskodawcy, gdy zobaczył go on po zwolnieniu z internowania. B. Ż. (3) był zarośnięty, wychudzony jakiś zastraszonego i świadek nie mógł go poznać (k. 397).

Te wypowiedzi nieznanne Sądowi w sprawie III Ko 412/09 dopełniają obraz krzywdy wnioskodawcy. Mimo, że były to okoliczności nowe, a co za tym idzie nie mogły mieć wpływu na treść orzeczenia w przywołanej wyżej sprawie nie zmieniły one oceny Sądu Okręgowego ponownie rozpoznającego roszczenie B. Ż. (1), a ich wpływ na rozstrzygnięcie o krzywdzie wnioskodawcy jest w tej sytuacji oczywisty.

Należy nadto podkreślić kolejną okoliczność, która także nie została zauważona przez Sąd Okręgowy. Wszak przecież wnioskodawca miał świadomość tego, że prowadzone są przygotowania do jego emigracji i wszystkie czynności w tej sprawie podejmuje jego żona, a on sam praktycznie nie ma żadnego wpływu na ich przebieg. Uczucie bezradności w tej sytuacji jest naturalnym i dominującym oraz w konsekwencji także upokarzającym dla osoby, która czuje się odpowiedzialna za swą rodzinę. Także i to uwarunkowanie mające znaczenie dla oceny krzywdy wnioskodawcy nie zostało w żaden sposób zaakcentowane w uzasadnieniu Sądu Okręgowego.

Mając na uwadze, że „Wysokość zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłą z internowania należy do sfery swobodnego uznania sędziowskiego, co implikuje stwierdzenie, że zarzut wadliwego określenia wysokości zadośćuczynienia może być uwzględniony jedynie w sytuacjach, w których przyznane zadośćuczynienie w sposób oczywisty i rażący nie odpowiada relewantnym okolicznościom, występującym w danej sprawie, jest niewspółmierne do stopnia i długotrwałości cierpień doznanych przez wnioskującego o zadośćuczynienie.” (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2012 roku, III KK 275/12, LEX nr 1232288), uznano, iż zasądzona na rzecz wysokości zadośćuczynienia wymaga korekty, bo nie jest współmierna do krzywdy wyrządzonej B. Ż. (3).

Przywołane wyżej okoliczności doprowadziły Sąd Apelacyjny do wniosku, że zadośćuczynienie tylko wtedy spełni funkcje kompensacyjne, jeśli wysokość tej rekompensaty zostanie określona na poziomie wyższym niż ustalony przez Sąd Okręgowy w Opolu w sprawie III K 412/09 i dlatego zasądzono dalszą kwotę ponad określoną w tym orzeczeniu i oceniono łączną kwotę zadośćuczynienia jako właściwie kompensującą krzywdy wyrządzone wnioskodawcy w związku z jego internowaniem.

W pozostałym zakresie, dalej idące żądanie zadośćuczynienia oceniono jako wygórowane, wszak zadośćuczynienie „... jako rekompensata za krzywdy i dolegliwości moralne oraz fizyczne winno się mierzyć ich dolegliwością oraz współczesnym standardem społeczeństwa, by i krzywda została wynagrodzona i pokrzywdzony nie wzbogacił się, co byłoby moralnie niestosowne, zwłaszcza w przypadku działalności patriotycznej.” (postanowienie Sądu Apelacyjnego w Krakowie w sprawie II AKz 364/93, opublikowane w KZS 1994/4/44).

Uznając, z przyczyny wyżej wskazanych, że zarzuty apelacji tylko częściowo okazały się trafne, nie mogły także zostać w większości zaakceptowane jej wnioski, zaś wyrok, poza zmianą dotyczącą powiększenia wysokości zadośćuczynienia w zakresie w jakim uczynił to Sąd Apelacyjny oceniony jako słuszny, należało utrzymać w mocy.

O kosztach postępowania rozstrzygnięto na podstawie art. 13 ustawy z dnia 23 lutego 1991 roku o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. z dnia 23 kwietnia 1991 roku Nr 34, poz. 149 z p.zm.).

Wszystkie przytoczone wyżej rozważania doprowadziły do rozstrzygnięcia Sąd odwoławczy.